

Sensorbagadus

01.06.2011

SFS1007

Davvisámegiella vuosttašgiellan, sámegiella 1

Oahppit ja privatisttat

Kommentárat (Sensorbagadus) eksámenbihtáide g. 2011

Davvisámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella 1

- Árvvoštallama vuodđu lea oahppoplána gelbbolašvuodamihttomearit. Čujuhit árvvoštallanbagadussii 2011
Sensor galgá árvvoštallat dan maid kandidáhtta máhtta ja lea kandidáhta ollislaš gelbbolašvuolta maid čájeha, mii galgá leat vuodđun árvvoštallamis. Kandidáhtta galgá oažžut ovttá ollislaš árvosáni.
- Eksámenbihtáin lea dávjá almmuhuvvon makkár šáŋras kandidáhtta galgá vástidit bihtá, muhto lea nu ahte šáŋrarájit eai álo leat nu čielgasat ja danne fertege dohkkehit veháš rádjerasttidemiid, maidái buriin vástádusain. Lea oahppi ollislaš vástádus, movt teaksta doaibma teakstan ja movt teaksta kommunisere mat loahpa loahpas mearridit makkár árvosátneássái kandidáhta galgá bidjat.
- Kandidáhtaid galgá nu ovttaládje ja vuoiggalaččat árvvoštallat go vejolaš.
- Čálalaš eksámenis galgá maidái árvvoštallat movt kandidáhtta hálddaša riektáčállima, nu go morfologiija, syntákssa ja movt hálddaša mearkkaid bidjama. Go dáid árvvoštallá, galgá deattuhit systemameattáhusaid eanet go eanjkilmeattáhusaid.
- Sámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella 1 oahppoplána vuodđogálgga *Máhttit geavahit digítála reaidduid* deattuha ahte lea dehálaš kritihkalaš árvvoštallandáiddu ja gáldogeavaheami. Maŋnel 10. jahkeceahki galget oahppit máhttit geavahit almmuhuvvon teavstaid kritihkalaččat, ságaškušsat teavstaid ja čujuhit gállduide maid lea geavahan.
- Árvvoštallanskovis, mii lea mielddusin, ovdanbohtá vuđoleappot maid galgá geahččat go árvvoštallá. Skovvi galgá álkidahttit árvvoštallama ja sensorat galget dan atnit, vai kandidáhtaid árvvoštallá nu ovttaládje go vejolaš.
- Kandidáhtat sáhttet geahččaluvvot váldoosiin *čálalaš gulahallan, árbevirolaš máhttu ja giella geavahusas*. Eksámenbargobihtát geahččalit osiid gelbbolašvuodamihttomeriin. Konkrehtalaš vástádus sáhtta dattege čájehit viiddis gelbbolašvuoda fágas.

Eksámenčoakkáldagas leat 2 oasis, A ja B oassi. A-oasis lea okta bargobihtta maid buohkat galget vástidit. Kandidáhtta galgá A- oasis jorgalit teavsta dárogielas sámegillii. B- oasis leat vihtta bargobihtá. Kandidáhtta galgá välljet **ovtta** dáin bargobihtáin ja čállit guhkes teavsta. Lea dehálaš ahte árvvoštalli geahčča movt vástádus doaibma ollislaččat, movt teaksta doaibmá teakstan ja movt teaksta kommunisere.

Eanas bargobihtáin maidái lea vejolaš čájehit hutkáivuođa.

Kandidáhtta galgá hutkat vuogas bajilčállaga. Bajilčála lea oassi vástádusas.

Kandidáhtta galgá merket guđemuš bihtá vällje.

A - oassi

Buohkat galget vástidit dán bargobihtá. Dán bihtás galgá kandidáhtta jorgalit dárogiel- teavstta sámegillii. Buori vástádusas galgá leat vuogas ,njuovžilis giella. Ii galggá jorgaluvvon sánis sátnái ja teaksta galgá mitalit seamma go dárogiel teaksta.

B - oassi

1. bargobihtá

Bargoihtás galgá kandidáhtta čájehit ahte máhtá čilget mii myhta lea, ja dasto dulkot myhta. Vástádusas vurdojuvvo ahte kandidáhtta dulko. Doaba *dulko* gáibida ahte kandidáhta vástádus sisttisdoallá teavstta temá, fáttá ja motiivva birra. Jus kandidáhtta lea välljen analyseren, de ii galgga dan dihte árvosátni njiedjat. Kandidáhtta ráhkada vuogas bajilčállaga ja merke bargobihtá nummara.

2. bargobihtá

Kandidáhtta galgá ságaskuššat Elle Márjá Vars teavstta vuodul mo olbmuid árgabeaivi sáhtá váikkuhit gulahallamii. Ságaskuššan galgá addit mánggabealat áššedieđuid. Buori vástádus čájeha ahte kandidáhtta lea nákcen gieđahallat ášši mángga bealis ja ahte iešguđet ákkaid máhtá veardidit nubbi nuppi ektui. Kandidáhtta máhtá ressoneret ja čielggadit ášši ovdal go loahppa oaivil boahtá. Kandidáhtta ráhkada vuogas bajilčállaga ja merke bargobihtá nummara.

3. bargobihtá

Kandidáhtta galgá čállit artihkkala čuočuhusa vuodul. Artihkal lea áššedievas ja lea duođalaš šáŋra ja lea dehálaš ahte bissu šáŋra siskkobealde. Buori vástádusas leat mánggabealat váikkuhangaskaoamit ja buorre temáhtalaš oktilisvuohta. Kandidáhtta ráhkada vuogas bajilčállaga ja merke bargobihtá nummara.

4. bargobihtá

Bargoihtás galgá kandidáhtta čállit essea identitehta morráneami birra. Miellddusin bargbihtái lea oassi Anders Larsena girjjis *Beaive algu*. Kandidáhtta galgá čájehit ahte son hálddaša essea šáŋra. Essea galgá leat persovnnalaččat hábmejuvvon ja galgá hástalit lohkki. Galgá orrot dego čállit livččii hupmamin lohkkiin.

Kandidáhtta galgá bissut váldojurdagis, muhto sáhtá spiehkastit čáldettiin. Buori vástádusas kandidáhtta hálddaša leaikkastallat ja persovnnalaččat mitalit jurdagiiddis ja oaiviliidis. Kandidáhtta ráhkada vuogas bajilčállaga ja merke bargobihtá nummara.

5. bargobihtá

Kandidáhtta galgá analyseret novella. Go galgá analyseret novealla de ferte dovdat ja máhttit atnit dehálaš doahpagiid mat gullet analyserenbargui. Buorre vástádus čájeha ahte kandidáhtta hálddaša oktavuoda sisdoalu ja hámi gaskkas, váikkuhangaskaomiid geavaheami čájeha ja veardida makkár doaibma dain lea lohkanipmárdussii.

Kandidáhtta ráhkada vuogas bajilčállaga ja merke bargobihtá nummara.

Mihttomeriid joksama dovdomearkkat guovddáš ásahusa ráhkaduvvon čálalaš eksámenii.

Sámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella 1

	Dássi 2 Vástádus čájeha ahte oahppi máhttá	Dássi 3–4 Vástádus čájeha ahte oahppi máhttá	Dássi 5–6 Vástádus čájeha ahte oahppi máhttá
Oppalaš- vuohta	čállit teavstta mii muhtin muddui doaibmá oppalaččat vástidit muhtin muddui relevánta bargobihttái	Čállit teavstta mii bures doaibmá oppalaččat vástidit buori muddui relevánta bargobihttái	čállit teavstta mii hui bures doaibmá oppalaččat vástidit vuđolaččat ja relevánta bargobihttái
Čállin- gelbbolaš- vuohta:	čállit teavsttaid main muhtin muddui lea temáhtalaš oktilisvuohta	čállit teavsttaid main lea temáhtalaš oktilisvuohta	čállit teavsttaid main lea buorre temáhtalaš oktilisvuohta
Teaksta- struktuvra (váldoasis čálalaš gulahallan)	čállit teavsttaid main lea muhtin muddui struktuvra välljejuvvon šánras geavahit muhtin gielalaš váikkuhan-gaskaomiid välljejuvvon šánras	čállit teavsttaid main lea buori muddui ulbmillaš struktuvra välljejuvvon šánras geavahit buori muddui gielalaš váikkuhangaskaomiid välljejuvvon šánras	čállit teavsttaid main lea čielga ja ulbmillaš struktuvra välljejuvvon šánras geavahit girjás, mánggabealat gielalaš váikkuhangaskaomiid välljejuvvon šánras
Giella, formálalaš gálggat (Váldo-oasis: Čálalaš gulahallan/G iella geavahusas)	hálddašit muhtin muddui riektáčállima, ortografiija, sojahanoahpa, cealkkaoahpa, oktilit čállit ja mearkabidjama muhtin muddui jorgalit teavsttaid dárogielas sámegillii merket sitáhtaid ja muhtun muddui čujuhit gálduide	hálddašit oalle bures riektáčállima, ortografiija, sojahanoahpa, cealkkaoahpa, oalle buorre sátneriggodat, oktilit čállit ja mearkabidjama čájehit ahte lea oalle buorre sátneriggodat buori muddui jorgalit teavsttaid dárogielas sámegillii merket sitáhtaid ja čujuhit gálduide	hálddašit bures riektáčállin-njuolggadusaid, ortografiija, sojahanoahpa, njuovžilit čállit, geavahit girjás sátneriggodaga hálddašit mearkabidjama jorgalit vuohkkasit dárogielas sámegillii, dárkilit merket sitáhtaid ja čorgadit čujuhit gálduide
Teaksta- ipmárdus ja	selvehit muhtin gielalaš váikkuhan-gaskaomiid	selvehit gielalaš váikkuhangaskaomiid ja	dárkilit ja čielgasit selvehit gielalaš

<p>analysa (váldooasis Čálalaš gulahallan)</p>	<p>ja iešvuodaid teavsttain</p> <p>čujuhit muhtin teakstaosiide main lea sisdoallu ja hápmi relevánta</p> <p>refereret váldooainnu ja gávdnat ákkastemiid teavsttain</p>	<p>karakteriseret teavsttaid</p> <p>buori muddui relevánta vugiin analyseret, árvvoštallat dahje buohtastahttit teavsttaid</p> <p>muhtin muddui geavahit fágagiela analyseredettiin teavsttaid</p> <p>analyseret teavsttaid iešguđet šáŋrain ja oaivildit juoidá gažaldagaide mat teavsttain bohtet ovdan ja árvvuin maid dat ovddastit, čielggadit iežas árvvoštallamiid</p>	<p>váikkuhangaskaomiid ja karakteriseret teavsttaid</p> <p>girjás vugiin analyseret/ árvvoštallat/ buohtastahttit teavsttaid</p> <p>fágagiela geavahit veahkkin analyseredettiin teavsttaid</p> <p>analyseret teavsttaid iešguđet šáŋrain ovdanbuktit ja duođaštit oaiviliiddis gažaldagaide mat teavsttain bohtet ovdan ja árvvuin maid dat ovddastit</p> <p>čielggadit árvvoštallamiid</p>
<p>Sisdoallu (váldoosiin Árbevirolaš máhttu ja Giella geavahusas)</p>	<p>muhtin muddui čilget, árvvoštallat dahje ságaškuššat</p> <p>muhtin muddui selvehit historjjálaš ovdánahttimiid ja eará fágalaš fáttáid</p> <p>merket ja čujuhit gállduide</p>	<p>bures čilget, árvvoštallat dahje ságaškuššat</p> <p>dárkilit selvehit historjjálaš ovdánahttimiid ja eará fágalaš fáttáid</p> <p>bures geavahit gállduid kritihkalaččat</p>	<p>reflekteret go čilge, árvvoštallá dahje ságaškuššá</p> <p>leat dárkil ja relevánta go selveha historjjálaš ovdánahttimiid ja eará fágalaš fáttáid</p> <p>relevánta ja kritihkalaš vugiin geavahit gállduid</p>

Árvosátni 1: Árvosátni 1 muitala ahte oahppis lea hui heitogis gelbbolašvuolta fágas.

Árvoštallanskovvi sámegeiella vuosttašgiellan Jo 3 (oanehis teaksta ja guhkes teaksta)

Skuvla	Joavku:				Eksáminánda nr.	Fágakoda:	1.g.	Bihtá nr.
OPPALAŠVUOHTA	6-5	4-3	2	1	Kommentárat			
Bargobihtáid vástádus oppalaččat Gulahallan Vástádus bihttái								
Giella, formálalaš gálggat Teakstačatnan Hápmeoahppa Sátneriggodat Ortografijja, syntaksa Sitáhtaid ja gálduid merken								
OANEHIS TEAKSTA	6-5	4-3	2	1	Kommentárat			
Selvehit fágalaš temá								
Váikkuhangaskaoamit analysa, fágagiella ležas árvoštallamat								
GUHKES TEAKSTA	6-5	4-3	2	1	Kommentárat			
Teakstastruktuvra Reflekšuvdna ja iešheanalašvuohta Šánramáhttu Váikkuhangaskaoamit Disposišuvdna, fokus Áššálaš ákkasteapmi								
Teakstaipmárdus Váikkuhangaskaoamit teavsttas, analysa, fágagiella ležas árvoštallamat								
Árbevirolaš máhttu ja giella geavaheamis selvehit, árvoštallat, buohtastahttit, ságaškuššat giella- ja kulturdiliid ja áššiid selvehit fágalaš temáid Jus lea geavahan gálduiduid, moh daid lea geavahan								

Árvosátneárvalus: